

ÁLOM A REPÜLŐTÉREN 1962

TIZENNYOLC MILLIÓ

Tizennyolc millió pár kéz rakja egymásra serényen
a holnapok tégláit.
Tizennyolc millió kézpár
húz új s új emeleteket
a mára –
föl egészen a csillagködökig.
Tizennyolc millió!

Gépkocsi volánjára simul,
csirázó búza fölét formál nyugodt eget,
fejtőkalapácsot markol,
szövőgép orsóit igazítja hasznos rendbe,
könyv lapjait zizegteti
tizennyolc millió kéz.

Tizennyolc millió tenyér
szorul egyetlen ököllé,
s lesújt nyomorra, háborúra.

Tizennyolcmillió kéz
rakja egymásra serényen
a holnapok tégláit.
Tizennyolc millió kéz
húz új s új emeleteket
a mára –
föl egészen a csillagködökig –
s mert egy a cél,
a kérges kezek munkájának egy a célja,
tizennyolc millió kéz tevékenységét
hangolja egybe
az okos agy:
a párt.

1960

MEGÁRADT A NAGYVÍZ

Megáradt a nagyvíz,
engem magával visz,
magával visz, nem hagy,
messzeségben mosdat.

Mosdat messzeségben,
a sós levegőben,
fürdet heves napon,
fürdet hűvös fagyon.

fürdet tengerekben,
jövendő években,
elmúlt századokban,
ahol csak dolgom van,

ahol csak dolgom volt,
hol a szívem élt, halt,
ahol sírtam kínban,
kacagtam örömben –

Megáradt a nagyvíz,
engem a hátán visz,
bajtársat, barátot
mindenütt talállok,

minden földön küzdőt,
ki lelkében őrzött
reményt, hitet, harcot,
ki gyilkolt kudarcot,

ki józan jövőért
ad verejtéket, vért –
ez nem enged engem
félúton pihennem –

Megáradt a nagyvíz,
fölaradt az égig,
csillagot körülfoly,
engem a hátán hord,

úgy nyugtat, hogy száguld,
száguld velem mából
zengő jövődőbe,
hogyan szívem fűrössze

ózon holnapokban –
hogyan tudjam: dolgom van,
s tudjam, minden percben
tudjam, mit kell tennem.

1961

VIDÁM SIRATÓ

Aj, sötét lépcsőház,
aj, nyirkos falak,
aj, proli penész,
aj, burzsuj lakat,

aj, víztelen vízcsap,
vizes ágynemű,
aj, te sírós ajtó,
idegköszörű,

aj, te dohos pince,
élő rothadás,
te rothadó élet,
hunyorító parázs,

aj, sötét lépcsőház,
aj, nyirkos falak,
aj, proli penész,
aj, burzsuj lakat,

nyugodj az időben,
a nagy temetőben,
míg emléked elvásik –
a fölnevtámadásig.

1960

IUS PRIMAE NOCTIS

Nád-erdő közepén tavirózsák
– nád-szablyák, csillagtalán víz-ágy –

Jönnék, parancsra tárva testük öblét,
lehajtott lelkű, mosolytalan menyecskék,

illattalan virág-árnyak –
járják a villogó szemű nádist,

álmaimban, összeszorított ajakkal,
mellükön tejfehér teleholddal.

Tapogatják szőrös-kezű rémek,
pókhasúak ölelik őket,

vérbő tokák nyakukra folynak,
kan-agyarak vállukba marnak,

göcsörtös térdek térdüket nyomják,
zsiros fülek nyelik fájdalmuk hangját,

szemük szirmait tövises szemek tépik,
fejük rózsaként hajol földig,

kedvük temetődik rögök alá
– hol van, ki kínjukat kiáltaná?

Fénytelen ágyékukat sugárral simítani
hol a Nap? hol vagytok, szerelem csillagai?

Nád-erdő közepén tavirózsák
– nád-szablyák, csillagtalán víz-ágy –

Jönnék, parancsra tárva testük öblét,
lehajtott lelkű, mosolytalan menyecskék,

álmaimban jönnek lengő sorban,
arcukon keserű ráncok csokorban,

méhük sunyító bánattal terhes –
nyújtják kezüket századok szürkés

ködén át, ajkuk szóotalan jajjal,
villog vértelen gyötrődés-habbal,

nyugtukat nem lelik a földben,
szívüket forgatják szívemben,

nyelvem pattogzik, agyam elforr,
s vér fakad tejes liliomokból –

1960

SZERELEM

Megismertem a holnapot:
terád hasonlított,
terád, miránk –
lobogott
és nyugodt volt, mint a láng,
– s mint a mi éjszakánk,
amelyen megérezttük forró
és röpítő és egybeforró
embersorsunkat, a szerelmet,
– én azt, hogy hiába öllelek,
te azt, hogy hiába ölelsz,
ha nincsen más, csak *ez* a perc,
hogyha mögöttem meg nem érzed
és meg nem érzem az egészet,
a szilárd anyagot,
ami vagy és ami vagyok,
és ami egy törvénybe fog
bolygókkal és liliomokkal,
tó méhében a teleholddal,
vérrel, háborúval, örömmel,
mindennel, ami volt az ember,
és ami most s amivé válik,
s amit születéstől halálig
sejt és tud és tesz,
mit hozzáad a *lé*thez,
hogy *életté* váljék, hogy a rend
kormányozza a végtelent,
az értelem, amely szavak

nélkül is szól, és sejtet sejtire rak
agyunkban –
a holnapról akartam szólni,
a holnapról, mely már valódi,
mert fölsímt s el nem téveszthető,
tisztá, elérhető,
mint a friss levegő –
igen, a holnapról akartam szólni,
s szóltam a szerelemről, szerelmünkről, hiszen
ő érezte meg velem,
milyen lesz:
szívem szelídítette a boldogsághoz, rendhez –

és akkor, amint ránk hajnalodott,
megpihent bennünk – új csókra gyűjtve erejét –
a csók.

1961

KÉT VIRÁGÉNEK

1

az mezőket járom
járok csak parázson
az pázsitot megyem
megyek omló vízen
az erdőket lépem
lépek levegőben
az sziklákat járom
járok csak parázson
az mezőket járom
járok könnyhulláson
én violám innen
elüldözött engem

1960

2

jobb árokban hálnom
valamint kutyának
ríván éjjel hűvösét

orcámra borulván
csillaggal mardosván
jonhomat a magas ég

hogysem ily kegyetlen
kegyessel feküdnöm
ki önnön kínjaival

öregbíti kínom
kitől kínoztatnom
szűnik csak a halállal

1959

MIFELÉNK

Itt sose csitul el az utca,
reggelig jár a villamos,
olykor elsurran egy-egy taxi –
a csönd felénk elég zajos.

És elég fényes a sötétség:
akár olvasni is lehet.
(Ezt jelképnek is veheti,
ki szereti a jelképeket.)

Itt sose csitul el az utca,
itt sosem alszik ki a fény:
Három műszakban él az élet.
Nem rossz itt lakni, mifelénk.

1961

ŐSZ

Tövist virágzik az idő,
mázsás ködöt a levegő,
légüres bánatok lebegnek,
szállanak, zuhannak, leesnek.

Avar hullámzik, bokámat
nyaldossa, szívemig fölárad
– ősz, te szilaj, te szomorú,
kegyelmes szívbeli háború,

add, hogy a szemem szép tágra,
kerekedjél a világra,
s legyen a szavam oly könnyű
s oly éles, mint a tavaszi fű.

1960

BŰNÖM: A SZÉPSÉG

Ha valami gyönyörűség ér
– szép könyv, szép festmény, szép zene –,
mindig úgy érzem: szólni kéne,
hogy kiáltani kellene,

nyomaszt a bűn – s a versíráshoz
ez ad szívet, agyat, erőt –:
hogy hibámból vagy bárhogy is, de
eltitkolom mások előtt,

hogy nemcsak nekem van jogom rá,
nem szép a szép, ha csak magam
gyönyörködöm benne – – mi célja,
mi értelme, mi haszna van

a fénynek, hogyha véka rejti,
a virágnak, ha télikert
börtönében él eldugottan,
a dalnak, ha nem hallja meg

senki; – nyomaszt a bűntudat,
s ő készlet arra, hogy legyenek
antenna, melyen át a szépség
eljut hozzátok, emberek.

1957

ÉPÍTŐK

Az építők a fény fiai.

Repülőgépen száll el a tavasz
a város fölött,
s leszórja a megújulás
zöld röpcéduláit:
ráakadnak az ágakra,
minden szem őket olvassa,
őket terjeszti minden száj.

Az építők
a maguk módján agitálnak.
Dicséretüket zengi ezer meg ezer új lakó.
És ez nemcsak az ő dicséretük.

Az építők a fény fiai,
s a fény anyja a tavasz.
Mindkettő a családért küzd,
mint jó rokonokhoz illik.

1961

KAZÁNKOVÁCS

Irigyellek, kazánkovács:
ezt a vaskos nyugalmat,
amelyre a panasz, a vád,
a bosszú sunyítva hallgat;
ezt az üstdob-mellet, ezt
a boa-pár-bicepszet,

súlyos szerénységedet,
mellyel holnapjaidat dicsekszed;

a feketén izzó szem-parazsat,
mely gyilkos lángra lobban
arra, aki zavarni akar
munkádban: a forradalomban.

És szeretném, kazánkovács,
ha meglelné dalomban
ritmusát a kalapács,
s ha te vezetnéd a tollam.

1961

VERS VILLON SZÉPASSZONYAIHOZ

Az Állomás utca Kolozsvárt
ha nem is épp az állomás,
de a vasút mellett van. Izzó
délután jártam ott, parázs

fények hulltak; jobboldalon,
a betonkerítés mögött
mozdony állott: szelíd-puha
füstpamacsokat pöfögött,

s a mozdonyon egy nő: haja
kontyban, blúza-szoknyája kék;
figyeltem, amint reátette
az indítókarra kezét,

s az utcára nézett s leszólt
egy vénembernek: – No, öreg,
nem jön kezelni a feket?
– Hát
kezelnék mást is! – s nevetett
mindkettő – – ennyi, azután
a mozdony rándult, s ott se volt,

– és eszembe jutottatok
ti, hajdani szépasszonyok:

Flóra, Archippa, Thaisz, Ekhó,
s te, szép apáca, Héloïse,
s fene tudja, kicsoda még,
akit százszor, ezerszer is

dalba foglaltak mesterek
s dilettánsok, új s régvaló
trubadúrok, sóhajtvá, hogy:
Hova lett a tavalyi hó?!

fütyülök rád, tavalyi hó!
s rátok, márványkeblek-karok:
egy arcért, mely koromtól mocskos,
karért, mely olajtól ragyog;

fütyülök rád, tavalyi hó!
s erkély, suttogás, méla kín,
lovag, ki évekig mereng
úrnője messze bájain,

fütyülök rád, tavalyi hó!
és ő is így tesz, jól tudom,
hogy ő is így tesz: az a nő,
az a nő ott a mozdonyon,

ha ugyan az eszébe jutsz,
amíg két vidám szó között
oly gonddal s szeretettel nézi
a síneket, mint a jövőt.

1959

GLÉZOSZ BESZÉDE

– Igen, kém vagyok, jó urak,
de sokkal titoktalanabb,
mint gondolnák, s éppen ezért
sokkal veszélyesebb: a félt

hatalom ügynöke vagyok,
és ez a hatalom nagyobb,
mint börtönök, ítéletek –
a neve: lelkiismeret:

egy országé, népé, amely
– kérdezetlen – bennem felel
önöknek –: igen, kém vagyok:
én láttam a szezám-magot

ropogtató koldust, a sár
fiát, erdők vadjainál
vadabbul üldözöttet; és
láttam a síró, csorba kést,

amellyel Pireuszban a
kikötőmunkás vacsora-
kenyérkaréját szeli le;
és én láttam a kötelet,

a kötelet, mellyel magán
hajtja végre az utcalány
a nyomor ítéletét; láttam
este, a fáradt félhomályban

parázsló szemeket, amíg
a sztrájk követelményeit
vitatják tüzesen a dokk-
munkások; az olajbogyót

ebédelő pásztort, aki,
fittyet hányva a gyönyörű
bukolikáknak, rekedt
hangon az isteneket

Hádészba kívánja, láttam én;
s láttam a rothadó reményt
a munkanélküli komor
arcán; s láttam, mint vándorol

a paraszt drachmája idegen
bankokba – pedig gyermeke
ruhája fügefalevél;
és láttam a fehér

suhanású kocsikat, ó,
e gondtalanul illanó
csodákat, melyeknek penész
szegélyezi útját, s merész

úrvezetőjük daliás
testébe beállna a frász,
ha látná, amint föllobog
az útszéli rongyosok

szeme, hogyha utána néz – –
igen, urak, ez az egész:
egy ország gondjából fakad
énbennem minden gondolat,

mert nagy az én bűnöm: nyitott
szemmel járok – ha szabad vagyok –,
s hunyt-szeműek közt aki lát:
bizony, hogy kém az! Perea!

1959. július 22.

KERESZTVETŐK

Nénikék, zsenge-friss szüzek,
koros férfiak, kisfiúk
emelgetik a kezüket,
érintik mellük, homlokuk;

sokszor látom, villamoson,
buszban vagy az apostolok

lován közlekedve, szírom
vagy kóró-kezek, táncotok,

Dávid táncának kései
és elsatnyult változatát;
s közben a szemek kései
meghasogatnak, túlvilág

kék paplana, angyali ég:
hátha mutatnál valamit:
üdvözültek szép életét
vagy csak belőle valamit,

mi *odaát* vár... – Nénikék,
koros férfiak, friss szüzek,
iskolás gyerekek, miért
táncoltatjátok kezetek?

Nyugdíj kéne? több fizetés?
szerelem? vigasz? jobb jegyek?
szelíd szavak? bő étkezés?
– urambocsá – jó verseket

kívántok? – – Megürül az ég,
a földre szállnak kincsei,
és, nézzétek csak, angyalék
szárnyukat, ím, levetkezik:

ez a jámbor őrangyal itt
óvónő – égi hivatal! –.
s ez a harsonás valaki
egy szimfonikus zenekar

tagja – s így tovább, így tovább –
földközélbe kerül a menny,
és földre száll a túlvilág
és föld alá a félelem,

és önműködő gépsorok
gyártják már az üdvözülést –
— nénikék, koros férfiak,
ebben hinni, az sem kevés,

sőt, azt hiszem, több... Kezetek
még járja táncát lankadón,
de Istennél is istenebb
az evilági hatalom,

amely lehetővé teszi,
hogy találkozhassunk mi még
a nem is olyan távoli
paradicsomban, férfiak,
friss szüzek, virág-szavúak,
kisfiúk, hajlott nénikék.

1961

KOCSMAI ÖREGEK

Úgy elüldögélnek
egy deci cujka mellett,
békésen szopogatják,
mint csecsemő a mellet;

nem sietnek – nekik már
semmi sem sietős,
a halál legkevésbé. –
Nyugodtak, mint az ősz.

Úgy elüldögélnek
egy deci cujka mellett,
békésen szopogatják,
mint csecsemő a mellet;

tegnapjaik sokulnak,
fogynak holnapjaik,
a hold veszti ezüstjét,
a nap már nem vakít.

Úgy elüldögélnek
egy deci cujka mellett,
békésen szopogatják,
mint csecsemő a mellet;

unokáik a Holdba
készülnek – földbe ők.
A buszban helyüket
átadják csitri nők.

Úgy elüldögélnek
egy deci cujka mellett,
békésen szopogatják,
mint csecsemő a mellet;

viráguk virága:
nyüzsgő lányok, fiúk:
világuk világa:
fátylas szembogarak.

Úgy elüldögélnek
egy deci cujka mellett,
békésen szopogatják,
mint csecsemő a mellet;

majd kászálódnak lassan,
megcsillan hajuk hava –,
szuszogva fizetnek,
s elballagnak haza.

1961

VERS A VIT-RŐL

Híradóban láttam a bécsi
VIT megnyitóját: a román
küldöttség órát rop, vígan
nótázva járja fiú-lány,

egy világot fog át e kör,
harsog az élet himnusza,
húzza, húzza a zenekar
s a zenekar élén Ruha,

vonó vijjog, robban a föld
és robban az ég a szilaj
kedvtől, szárnyra kel az öröm
a hegedű hangjaival,

táncol minden dimenzió,
s prágaiak, londoniak
tenyere csattog, egybeforr
a hang Moszkva fiainak,

New York küldötteinek
és Afrika feketéinek
harsány dalával, zeng a táj,
ritmust lüktet minden ideg,

minden szív dobbanása és
minden élet értelme itt
tüntet, követel: a jövő
dús békéje itt születik,

és a nagy tánc, a holnapé,
amelyhez – cifrázd, járd ki, láb! –
majd a világűr hegedűse
húzza tüzes talpunk alá.

1958

NYÁR

Hajadon füzek, búzabóbiták –
csupa illat és virág a világ,
csupa mosoly és csupa kedv, csupa
libegés: lányokon selyemruha –
emitt a pipacsok:
piros kis pamacsok,
amott, az ég alatt
pisze szellő szalad,
a felhő szétszakad,
s látszik egy kék falat

égbolt – alatta sirül el a nyár,
s pacsirtaszóval frissen kiabál:

– Én játszom ugyan,
de ti
vegyetek komolyan.

1959

ŐSZI TÁJ

reszketnek a szélben a fák
ősz világ ősz világ

szerelmüket veszítik a fák
ősz világ ősz világ

szerelmet vall ma az avar
ősz vihar ősz vihar

a csók úgy is teremt ha fáj
ősz világ szép ősz táj

1960

JÓREGGELT

– Jóreggelt, harmat! –
csicsereg,
– jóreggelt! – surrog a
fecske-sereg.

– Jóreggelt, napfény! –
sugaraival
versenyt ragyog a
fecske-raj.

– Jóreggelt! – a folyó
így csobog,
fodrai szökdellő
daktilusok.

– Jóreggelt, hársak! –
aranyát
bontja a bimbó
s a világ.

– Jóreggelt, méhek! –
Zümmög a
válasz: – Munkára!
rövid a nap!

– Jóreggelt, mező! –
traktorok
friss hangja hozza az
új napot.

– Jóreggelt, fecskék!
tovatúnt
az éjjel; – mi újság?
– Építünk.

1960

ŐSZ

A vízben karcsú, sík halak
fejük leszegve siklanak,
s a részeg szókat mormoló,
maga elől futó folyót
bambán nézegetik halott
éjjeleken a csillagok,
mint iddogáló öregek
az üres borosüveget.

1958

ANYÓKÁK ŐSZI BÚCSÚJA

Anyókák őszi búcsúja –
tavasz nekik az ősz is,
a lombhullás rügyfakadás,
és nap süt, ha esőzik.

Aztán csillogni kezd a táj,
akár az ő hajjuk,
s megindulnak a fehér vízen
fekete, lusta hajók.

1961

BÚCSÚ

Kicsit ijedten integettél,
mint akit veszély fenyeget,
s ott maradtam, hogy hiányodban
fölfedezhessem lényeged.

1958

A SZOMSZÉD ASZTALNÁL

ül egy szép kislány
a szép kislányokat persze nem lehet leírni
nem is szabad és nem is érdemes
a szép kislányok mindig a szomszéd asztalnál ülnek
pocsék fiatalemberekkel
s ettől bosszantóan még szebbek

de ez a kislány egyedül
ül
és én is egyedül ülök
és
és semmi több

borzasztó hogy én sosem ülök a szomszéd asztalnál

1959

ÖREGURAK

Csak sétálnak, csak motyognak,
megreccsennek, roskadoznak.

Léptük nyomán fű se nő már,
a számukra nincsen nő már.

Valaki unott varázsló
kávéaljból, hunyt parázsból

meg avarból meg zavarból,
salátából, tejszínhabból

kotyvasztotta össze őket.
Csámcsognak és töpörödnek.

1961

PÖRPATVAR

Magadnak aki könnyű voltál,
miért vagy súly a nyakamon?
Ezt a mázsás ürességet
lerázni, hol a hatalom?

1961

TAVASZI SZÉL

Tavaszi szél világot áraszt,
világom, virágom,
a bánat szeme szikra-száraz,
virágom, világom,
felhőnyi kedvek ha hömpölyögnek,
asszonyhasak ha gömbölyödnek,
te vagy a ludas, tavaszi szél.

1961

KÁVÉHÁZBAN

Három nő.
Az egyiknek a haja kontyban.
A másikon szürke kabát.
A harmadik szép.

1961

MÁRCIUS

Korrekt sugarak nyargalásznak,
jeléül a tavaszi láznak,
s hiába ijesztget még télrel
egy-egy komoly
felhőgomoly:
a Nap már meg nem orrol.
Ő is hallott az evolúcióról.

1959

NAPIPARANCS TAVASSZAL

Kikerics,
napsugarat sikeríts!

Kikerics,
a gondokból kikeríts!

Kikerics,
örömöket ikeríts!

1960

MÁRCIUS

foga van a napnak,
fényei harapnak,

jussa van a földnek:
füvet, rügyet, zöldet!

Tükrén a folyónak
habokból hajóhad:

tengertüzú víztánc;
mosolyog egy kislány,

s az ibolya ég alatt
ibolyántúli örömök izzanak.

1959

GAGARIN

Akkor az űr
lehunyta szemét,
mint csók közben a lányok –

1961

ÁKOS, A FESTŐ

Ákos, a festő, festvén festeget
női testeket, langyos esteket,
borjúfeneket, férfiköldöket,
nyálzó ködöt s ökröt a köd mögött,
és nénikét, akin a rékli kék,
és bácsikát, ki épp így szól: Mi kék?
és orrcimpái melyből kiáll a szőr,
és Júliát, ki atyját kéri: Sir!
és kunyhócskát az erdő közepén,
melybe a vaddisznó húgyozni mén,

s kebleket, melyeken kenet remeg,
s kerekeket, melyek kenetlenek,
és vízesést, amelyen víz esik,
és kis tavat, amelynek vize sík,
s haragos fenyvest ózondús legűt,
és ventilátort, mely nyáron lehűt,
de télen nem melegít, s pázsitot,
többféle virág s fűreg ásít ott,
szerelmespárt, mely mélán andalog,
s kutyás fiút, ki mondja: Randa dogg!
s fiús kutyát s fiútlan özvegyet,
s tisztességben elaggott, ősz legyet – –
de én aszondom: kiskutya legyenek,
ha kiskutyám a sarki köveket
nem írja külön képekkel tele,
még hozzá eredeti módon!

1959

A BETEG

Mióta ismerem, állandóan beteg.
Ölvetett kézzel ül, csupa parázs
panasz az élete, hogy ah, ah! nem dolgozhat –
a betegségnél csak egy lenne rosszabb
számára: a gyógyulás.

1961

VERS EMBERBARÁT BARÁTOMNAK

Tudom, hogy az emberiségnek élsz,
a Holnapnak (egyszóval: nem a mának) –
de mondd: ez indok arra, hogy
adósa maradj fűnek-fának?

1961

A MISZTIKUS

Szemed átrévül, szobor-arcod
ihletten fintorog a Rosszra,
szent ködben nemzed versedet –
én azt hiszem, hogy teneked
a kislányod is gólya hozta.

1961

NARKÓZIS

Valami mindig csak adódik –
persze, hogy adódik. Ha más
nem, hát ilyen kényelmes, olcsó
és gyáva önmegnyugtatás.

1961

NAP

Kisütött a nap.
Pompás.
Költők írhatnak róla.
És egyéb haszna is van.

1961

ÁLOM A REPÜLŐTÉREN

Szerelmes versek a szabadsághoz

1
(INVOKÁCIÓ)

Kedvesem
úgy kínlódom a szavakkal
úgy kínlódom hogy kimondjalak
kimondjalak hogy közelebb kerülj hozzám

mert nélküled vak vagyok és néma és süket
nélküled lélegzeni sem tudok
nélküled olyan az élet
mint a szerelem nélküli csók
annyira elképzelhetetlen
mint a mozgás nélküli anyag
kedvesem
segíts hogy kimondjalak

Kedvesem
úgy kínlódom a szavakkal
úgy kínlódom hogy kimondjalak
kimondjalak mert ezzel is közelebb kerülsz hozzám
hozzám láncolnak a szavak is
mert a te neved az értelem
általad ébred magára a tudatos anyag
általad ébred magára az Osztály
mert minden tettének célja s oka
te vagy
kedvesem
segíts hogy kimondjalak

2

Kedvesem
én annyit kerestelek
annyit kerestelek
hogy már majdnem elfeledtem emberül élni
annyit kerestelek
hogy lelkemre bütykösödött a bánat
annyit kerestelek
hogy kezdtem elveszíteni a hitet önmagamban

lépteid nyomát
kutattam kiégett szemmel
borzongó fasorokban
felhők csücskében
kűnn a harctereken
és benn a gázkamrákban
a te neved véstem az akasztófák gerendáiba is
mert tudtam hogy újjászülsz
hogy megtalálsz
mert megtalállak

Kedvesem
annyit kerestelek
hogy már majdnem elfeledtem örülni
mint a mindig-éhes gyermek

annyit kerestelek
hogy megköszönjem neked
a legszebb legtisztább szerelmet

3

(AZ ISMERETLEN KATONA)

Hadd szóljak neked az ismeretlen katonáról.

Szinaján történt.

A szerpentinen, egyik forduló után
egyszer csak ott álltam a sír,
az ismeretlen katona sírja előtt.

Vannak ünnepi sírok:
ez hétköznapi volt.

Mert az ismeretlen katona holta után is szerény.

Meghalt 1918-ban.

Ennyit lehet megtudni róla.

De én láttam az ismeretlen katonát!

Nem tudom, milyen szeme volt,
mert már nem volt szeme.

Nem tudom, szőke volt-e vagy barna,
mert már nem volt haja.

Nem tudom, milyen volt, amikor búsult, amikor mosolygott,
mert arcáról leborotválta a húst egy repeszdarab.

Nem tudom, izmos volt-e a karja,
mert már karja se volt.

De azt tudom, hogy öt éhes gyerek sírt utána

és egy koravén fiatalasszony
és egy rokkant szemű öregember
és egy fogatlan öregasszony.

Én láttam az ismeretlen katonát!

És tudom, hogy a szemét
az ismert tábornok ette meg vacsorára,
és combcsontjáról az ágyúgyáros rágta le a húst,
és máját roston sütötték meg a hadügyminiszter úrnak.

És hallottam az ismeretlen katona hangját.

Ezt mondta:
Szívesen halnék meg még egyszer
egy háborúban a háború ellen.

Én hallottam az ismeretlen katona hangját!
És szégyelltem magam.

4

Az örömet
te hódítottad vissza nekem
te hoztad napfényre a föld alól
és mellém adtad
hogy tápláljon
hogy tápláljam

az öröm bánatot eszik
az öröm téged szolgál
és engem
és a szépet
s mindent ami igaz

az örömet
te hódítottad vissza nekem
te oltottad ereimbe
a Kilencediket

a vér-szimfóniát

te adtad meg
a nélkülözhetlent
a munka örömét
hogy okos kezem alatt
mosolyra igazítsa arcát a világ

5

Most távoli földrészekről szólok neked
kedvesem
távoli emberekről
kiknek lelkét a szolgaság
és testét kikezdte a rák
lepra tüdővész malária
kik együtt kelnek együtt fekusznak
az éhséggel
kiknek életét kikezdte a nyomor
de hű maradt hozzájuk a reménység
kikkel el akarják feledtetni négyzögletes-lelkűek
hogy mi az ember
de hű maradt hozzájuk a reménység
kik bíznak benned mint anyjukban sem bíztak
mert anyjuknál is több vagy

Távoli földrészek
távoli emberek kiáltását
hozza a rádió
az újság
az esti szél

halld meg őket kedvesem
halld meg
és szeresd őket

csak úgy lehetsz enyém
ha mindenkié vagy

6

(DIADALÍV)

Diadalívet építetek neked
békéből
űrhajókból
gyermek mosolyából
jókedv-rügyekből
atomreaktorokból
szárnyas értelemből
a naplemente vér-aranyából
az ölelésből
a születésből

a legyőzött halálból
a magány halálából
gyáraink füstjéből
a sarló-kalapácsból
ötszirmú csillagomból
diadalívet építék neked
diadalívet építesz nekem

7

(ÁLOM A REPÜLŐTÉREN)

Ó, repülés!

most milyen földiek, milyen közeliak, milyen ismerősek
a várakozó, ezüst hasú gépcsodák,
szelídek és türelmesek és győzelmesek –
mikor alájuk bukik a világ,
csíkká zsugorodik a beton-kifutó,
jómagam bogárnyivá, e pohár
sör harmatcsöppé,
eggyé válunk mi itt, mindannyian,
mint ahogy egyek is vagyunk,
öröktől fogva s mindörökké –
én és te és ez a fücsomó és a trolibusz
és a korlátnál álldogáló
kíváncsiak,
ismerős szemmel mosolygunk egymásra,
magára ismer bennünk az anyag
s a vágy, a vágyunk, mely a szárnyaló
gépek nyomán röptül lankadatlan,
hogy mindent belásson, ami az íves égbolt alatt
s fölött feszül,
sustorog s eggyé ötvöződik békét akaró
tüzes indulatban – –

Ó, repülés!

röptülünk mi is, kedvesem –: te, aki megszerettél
s én, aki
úgy lettem ember, hogy beléd tudtam szeretni,
s velünk száll minden, ami a szívünkhöz,
az álmainkhoz tud igazodni,
benépesítjük az engedelmes úrt,
mosolyaink kezes bolygókon sétálnak,

felhők országútján menetelünk,
és – nem álom ez – a ma a holnapba árad
– végtelenbe a véges – –
nem álom ez, kedvesem,
s ha álom: sosem létezett ennél valóságosabb,
oly igaz, mint ahogy itt vagyok, itt vagy,
oly igaz, mint a csókokod, a szavad,
szavad, mely erőt adott akkor is,
mikor a jövőn kívül semmim se volt,
szavad, piros csillag-szavad,
mely biztatón szívem fölé hajolt – –

Ó, repülés!
Ó kedvesem, hadd álmodjam végig
e zengő életet veled
s ezt a percet –
most meghallhatom, meghallhatod,
ha éber szívvel figyeled,
a molekulák koccanását s a Mars,
a Hold, a Vénusz üzenetét –
fönn gép köröz,
a béke kék fõlszínét hasítja,
nekünk küldi üdvözetét,
te tudod, hogy a béke is végtelen, mint
az emberben az akarat,
végtelen a béke, mint – én hiszem ezt –
végtelen a legmagasabb
fokon szervezett anyag – –

Ó, repülés,
hadd álmodjalak tovább, s hadd álmodjam tovább,
kedvesem, magunkat,
amint nézzük az érkező-induló gép-galambokat,
s összekoccintjuk poharunkat.

1961

SOROK A SZABADSÁGRÓL

Patrice Lumumba emlékének

Eluard versét olvasom

Ha már idő előtt meg kell haljon az ember
Úgy kell hogy a költők járjanak legelől

mintha csak rólad írta volna

bekapcsolom a rádiót

Moszkvában tüntetnek

Párizsban tüntetnek

Londonban tüntetnek

Berlinben tüntetnek

a te neved visszhangzik minden hullámhosszon

a te nevedtől visszhangzik a világűr

mert tenger kiaszhat sivataggá

és búzamező csontmezővé

és mosoly sírássá

éhséggé az öröm

gyilkolni is lehet

gyilkolni is lehet az ostobáknak

kik nem értik hogy ők halnak meg minden halállal

de én előbb elhiszem hogy a Nap forog a föld körül

mint azt hogy a szabadságot

meg lehet ölni egy nép szívében

a szabadságot nem fogja golyó

mert a szabadság testtelen

a szabadságon nem fog átok

mert a szabadság értelem

se kötél se korbács se méreg se máglya

nem olthatja ki a fényt az emberek szeméből

ez a fény tovább világít a halál után is

szemeddé vált kiszúrt szemed helyett
halálodból ezért tanul
életet
mindenki akinek a szabadság szívügye –

1961

KATONATEMETŐ

Egy szántó meg egy repülőtér között
zúzódik meg a díztelen
katonatemető
csöndesen mint két mosoly között
az emlékezés

Asszonyok keserve
anyák keserve
fiak keserve évek múltán is idetalál
erre száll mint a felhők
melyek nagy súlyos könnyekkel öntözik
a halál ellen lázadó füveket

S mint akinek a boldogság
ölébe hullt
s nem tud mit kezdeni vele
gyámoltalanul issza a föld
sok eső után az első napsugarakat

Mert fáj az öröm is
fájnak a sugarak
amint elömlnek a besüppedt sírokon
fájnak a csontok a föld alatt
fáj ha csírázik a mag
fáj az anyának az élet
melyet világra hoz

Egy szántó meg egy repülőtér között
húzódik meg e díztelen
katonatemető

A teremtő gyász merít itt erőt
a holtak erejéből
a teremtő gyász merít itt erőt
azoktól akik golyók között
kínok rácsai között
szívet görnyesztő halálok között
emlékezni tudtak az ismerős jövőre
amelyért fegyvert fogtak

(ó nincs nagyobb kín mint fegyverrel teremteni békét
és nincs drágább béke mint amely vérben született)

Egy szántó meg egy repülőtér között
szunnyad e dísztelen
katonatemető

ezek a besüppedt sírok
küldik világhódító útjára a békét
hirdetve hogy nincs halál csak meghalás van

1960

FRANCIA REPÜLŐ TUNISZ FÖLÖTT

zuhan a föld
kusza rajzai
elsimulnak

kétezer méterről
kétezeröttszázról
háromezerről
minden elsimul:

szétszaggatott sínek
romok
hullák
könny
üvöltés

kétezer méterről
kétezeröttszázról

háromezerről
elsimulnak a kusza rajzok
mértani rendbe sorakoznak a pontok
minden pont egy halál

városok
halál rombuszai
utcák
halál párhuzamosai

óvóhelyek
halál sokszögei

– Jean-Pierre Lenoir
mondd föl szépen a halál geometriáját –
készültél?!

(Jean-Pierre Lenoir
ha jó jegyet akarsz
ne gondolkozz!)

A kicsike szőke haját
nagy kék szemet
könnyű nyári ruhát viselt
félénk se volt
csók közben ezüsthangok buggyantak elő torkából
nem kért hogy vegyem el
én se szóltam
tán jobb is így
mért fájjon valakinek ha meghalok

**AKAROM HOGY FÁJJON VALAKINEK
A HALÁLOM!**

kinek fog fájni?
senkinek

– Jean-Pierre Lenoir
közeledik a célpont
csak nyugalom
hűvös agy
tisztá szem

(Jean-Pierre Lenoir,
most változz géppé
hiszen az a foglalkozásod)

kinek fog fájni

mama neked se fáj már
azt mondják itt vagy a közelemben
nem igaz
n e m i g a z
NEM IGAZ!

– Jean-Pierre Lenoir
most szépen kioldani

(Jean-Pierre Lenoir
most
szépen
most
most – –)

kilenc Junkers jött
aztán még kilenc
és még kilenc

a Föld mindent lerázott magáról
a házakat
az utcákat
az utcán játszadozó gyerekeket
a gyerekek szüleit
a szülők csitító szavát
szó-szilánkok röpködtek-hulltak a romok közé
Marianne copfos feje gurult a köveken

hogyan bömböl ez a Junkers
hogyan kerültem bele
hogyan bömböl ez a Junkers
az ember a saját gondolatait se hallja
tán épp ezért bömböl így
hogyan
kerültem bele – – –

– Bravó Jean-Pierre Lenoir
bravó Jean-Pierre Lenoir
bravó Jean-Pierre Lenoir

(Ügyes vagy Jean-Pierre Lenoir
nézd hogy gurul Marianne copfos feje)

zuhan a föld
mértani rendben sorakoznak
bombatölcsérek
romok
hullák
jajok

ADIEU MARIANNE

zuhan a föld

úristen
vagy én zuhanok
és ő kerül egyre magasabbra?!

1961

A FESTŐ HALÁLA

te is megszöktél ecsetek
színek fények vásznak elől

amint tárggyá váltál
alakjuk vesztik számodra a tárgyak
idomtalan idomok
suhannak kilobbant szemed előtt

üres nyomod kong az utcakövön
barátod az árnyékoknak előreköszön

keresd majd föl a festők külön poklát
adj enni az éhenhalt Derkovitsnak

megmosdatnak
talán zene is szól majd
anyókák mondják: milyen szép temetés
adjon az Isten nekünk is ilyet
kislányok tág szemében könny lesz
asszonyok arcán riadt rémület lesz
egy darabig még szerves fájdalom lesz

hát hadd gyászoljuk egy percig halálodban halálunk
jó most sírni egy kicsit
és aztán jó elfeledni a halált
a tieddel a magunkét is
és jó újra fölfedezni az életet
a magunkéval a tied is

a fényt amelyet számunkra loptál
a színt amelyet számunkra loptál
a mozdulatot amelyet számunkra loptál
a mosolyt amelyet számunkra loptál
a mámort amelyet számunkra loptál
a józanságot amelyet számunkra loptál
az igent amelyet számunkra loptál
a nemet amelyet számunkra loptál
a hitet amelyet számunkra loptál
(hiszen Prométeusz vagy te is)
baldog orgazdák hadd vegyük át
s a vágyat kiszólni ki-nem-szólt szavaid
 lépni lépetlen-maradt lépéseid
 mosolyogni kialudt mosolyaid
s oly súlyos életűvé válni mint te
 hiszen
halál után már haláltalan az ember

1960

HALÁL ÁRNYÉKA

Rekviem

1

SÍNEK HASÍTANAK sivítva országok vérző húsába
mint fába a fűrész
vonító vonatok vonszolják vérző testemet
vérző testünket
országok vérző testén át
nyolc ló vagy negyvennyolc ember
vagy százötven deportált

hova tűntél méh-zümmögésű gyermekkor
napfény
hullám-csobogás
mind megszőktetek
lepkék akik illatos rést hasítottatok a sugaras levegőbe
a szem is alig tudott utolérni benneteket
kövek akik nem ütöttek senkit
madarak akik nem szállottak hullák szemére
almák csorduló pirosa
éretlen egres fanyar zöldje
sár amely körülölelte a bokát és simogatta és csókolta
nyári utcák szállongó pora
– nagy szürke szomorú madár –
lombok hajkoronája hajbókolt hajnalonta
barackok aranya csilingelt mint csikó nyakában a csengő
szilvák kékje feleselt derűsen az égbolt kék derűjével
s az emberke aki mindezt magába szívta
hogy emberként is érezze ízét

nyolc ló vagy negyvennyolc ember
vagy százötven deportált
százötven senki akit vár a csattogó fogú ismeretlen
százötven tikkadt torok
százötven kiszáradt gyomor
százötven örültté borzolt idegrendszer
százötven szomjas tüdő mely öklendezi a rab levegőt
százötven elaszott hát amelyre sziszegve vár a korbács
százötven eltompult tarkó
amelynek kibányászták már az ólmot
százötven agyú borzadály

Sínek hasítanak sivítva országok vérző húsába
mint fába a fűrész
vonító vonatok vonszolják vérző testemet
vérző testünket
országok vérző testén át
nyolc ló vagy negyvennyolc ember
vagy százötven deportált
százötven fogoly féreg akit egy csizma eltapos
százötven fogoly féreg
és százezer
és millió
millió – – – – –

2

VÉGTELENNÉ öregbíti a perceket
órákat nappalokat éjjeleket
a kín –
itt élsz
– hát élsz-e mondd –
felsőbbrendű szögesdrótok között
az őrtornyokból felsőbbrendű gépfegyverek
vigyázzák lépteid
és felsőbbrendű véredek vicsorítják rád ínyüket

neved nincs
tárgy vagy csupán
karodon a leltári szám –
tárgy vagy
csíkos huzattal
beszélni tudsz ugyan de nem tanácsos
és nem tanácsos hallgatni sem
és nem tanácsos aludni nem tanácsos virrasztani
nem tanácsos enni nem tanácsos éhezni
nem tanácsos robotolni nem tanácsos
kibújni a munka alól
nem tanácsos betegnek lenni
nem tanácsos egészségesnek lenni
nem tanácsos járni
nem tanácsos helyben ülni
nem tanácsos megszökni nem tanácsos maradni
nem tanácsos túrni nem tanácsos lázadni
nem tanácsos gondolkodni sírni nevetni

nem tanácsos meglátni társad cafatokban lógó húsát
nem tanácsos félrefordulni égre bámulni
szemed földre sütni
nem tanácsos sajnálni akit hideg vízzel
locsolnak a havon
nem tanácsos sajnálni akit élve eltemettek
nem tanácsos sajnálni akit élve megégettek
nem tanácsos részt venni
nem tanácsos közömbösnek maradni
nem tanácsos élni
nem tanácsos meghalni – –

Hát ez vagy
itt vagy
fényévekre mindattól amit valaha úgy hívtál: élet
délceg egyenruhában sétál körülötted a kibérelt halál
szokd meg hát
szokd meg
mint megszoktad régen a kifényesedett fenékű nadrágot
fakó nyakkendő a kajlácska kalapot
evés közben olvasott újságot
ujjadon a karikagyűrűt
feleséged apró zsörtölődéseit
azt hogy kirúgtak állásodból
s térdig lejártad lábad a mindennapiért
szokd meg mint nappal a fényt éjszaka a sötétséget
a zajt a csöndet az alvást ébrenléte
pulzusod lüktetését
a hideg vacsorát

s a legborzasztóbb az hogy megszokod

3

AZ ŐZ-SZEMŰ LÁNY

Ezer urnában szertehordva
mindenből vannak hamvaink
(Ismeretlen költő)

Szerettem egy őz-szemű lányt,
a haja: dióbarna láng,
medencéjén fény-gyerekek
hancúroztak és visongáltak –

olyan volt, mint egy üdítő
pihentető, érett vasárnap.
Szerettem egy őz-szemű lányt,
a Tiergartenben fagyaltot ettünk,
s a Kuznyeckij Moszton söröztünk,
sétáltunk a Cişmigiu-kertben
és csókolóztunk és nevtünk,
s a Svábhegyen, a kisdud szélben
szomjas szemmel néztünk az eltűnt
felhők után –

 új felhők jöttek,
az ég olyan lett, mint egy
elborult tekintet,
és többé nem nevtünk.

Szerettem egy őz-szemű lányt,
a haja: dióbarna láng,
még most is éget, ha a távol
barna dombjairól felém int,
és szól az akác illatából,
s zubog az idő, mint a vérünk.

Szerettem egy őz-szemű lányt,
ki eltűnt, mint a szelíd felleg,
és én hiába szólítom,
mert a felhők sosem felelnek,
hisz nem ismerik a szerelmet,
csak a szerelem érzi őket,
mint a vadászfegyvert megérik
a virág-lábú, bátor őzek.

Szerettem egy őz-szemű lányt,
ki tovaillant, mint az őzek
– fák közt iramló barna láng –,
s én vártam, vártam, vártam, félszeg
félsszel, fürkésztem elborult
kedvvel a halott, szomorú
ösvényt –

 És érkezett egy urna,
s benne egy maréknyi hamu.

4

AZ ÖREGEK

Őrjöngő napsugarak hullnak tikkadt, sápadt hajszálaikra,
ágyékukból kiaszott az élet, szívükben kiszikkadt a szikra,
állanak, mintha szélütötten, az összecsukló sínek mellett,
fáradtak ütni vagy üttetni, meghalni vagy kérni kegyelmet,
szemük törékeny fészket rak a megtörött fénylombokon,
kezüik a levegőt mutatja, a levegő is fájdalom,
mint a vízből kihúzott halnak, mely kifordított életét
tátogja a közömbös égre, amely immár nem néki ég;

állanak, mintha szélütötten, nézik a nyüzsgést, idegen tükrű tekintettel; lábuk kábán szunnyad a köveken,
a cipő félretaposott és félretaposott a lélek,
poros lett, suta és fakó, gubbaszt bennük élettelen –
haláltalan közönnyel, mint a föld alá ásott értelem;
csak állanak, a földet nézik, nem bátrak már és nem is félnek –

csak állanak a sínek mellett, bénán, szinte szélütötten,
mint fecskék ha sunyi hálóba ütődnek gyanútlan röptükben;
így vesztegelnek vakvágányon kivénhedt, keshedt mozdonyok,
így ácsorognak kiürített városban tétlen házsorok,
így gunnyasztanak bombázáskor a tépett fák, a mit-sem-értők,
így vár a sebesült, ha arca lelógó hús s nem lát a vértől,
így ül óvóhelyen az asszony, kinek férje meghalt a fronton,
így ül üregében a szem, ha napokig nem ülte álom,
a csillag, ha elhagyta fénye; az ég, ha kékje széttörött;
a föld, ha akasztó-hurokká fonódtak derűs délkörök,
a Nap, hogyha bombázó-rajjá vált a békés bolygósereg –

az ág, hogyha csóktalan őszön a lomb szóttanul leperog,
s meghal a zöld, s haldoklik már a piros, sárga, a lila –

csak állanak, néznek a töltés vigyorgó kavicsaira – –

5

LÁZADÁS

– hát mutasd meg, hogy nem igaz,
azértsem igaz, sose volt,
hogy az élet megdöglök, és
nem igaz, hogy halott a holt,
nem igaz, nem, nem, sose volt,
hogy csupasz seb vagy, vakított
szem, lefogott kéz, szóttan
szolga, ki sután tűri sóttan
sorsát;

mutasd meg: nem igaz,
hogy kutyakorbácsra születél,
s hogy beléd marjon a veszett tél,
s a felhő higanyt záporozzon
fejedre, s hogy sose maradjon
estére annyi csöpp erőd,
hogy lerúgd a rongy facipőt;
hát mutasd meg, hogy nem igaz,
hogy elintézhet egy süket
legyintés; hogy nem számítasz
annyit, mint a tetű, az eb,
a félrelökött csizmatalp;
mutasd meg, hogy a kint, a jajt
torkon tudod ragadni, és,
ha egyebet nem, hát merész,
szabad halált vívhatsz e rab
életre, melyben mindened
elorozták, s szíven harap,
mint a macska a madarat,
a kivetkőzött indulat;
döntsd le vérgőzös istenek
sziszegő-szuronyú szobrait,
mutasd, mutasd meg, hogy amíg
ereidben vér vánszorog,
idegeiden fájdalom,
nem hagyod, azértsem hagyod

az ezerfejű gyalázatot
sértetlen trónolni a rom-
halmazon, melyet épített;
mutasd, mutasd meg, hogy tied
az erő, bátorság, az ész,
hogy a jövő magad vagy, és
a jövő nem hal meg soha,
mutasd meg hát, hogy te vagy a
gyilkos szolgák kemény ura
s bírása: ítélj – intenek
a vérben pácolt tetemek,
a falhoz vágott csecsemők,
a meddővé tett, drága nők
és a kiherélt férfiak
s hány vértől végtelen pillanat –
– mennyi halott, mennyi halott
szellemhangja üvölt, susog – – –
acél bátorítást (s vigaszt,
ha kell), ez ad, hogy megmutasd –
– hát mutasd meg, hogy nem igaz,
azértsem igaz, sose volt,
hogy az élet megdöglik, és
nem igaz, hogy halott a holt –

6

ESŐ

Összevont szemöldökű felhők sorakoznak csatarendben
hunyt szemű ég alatt megfullad a csönd
megfullad a zaj
megfullad a lapuló tábor
a hajlott hátú barakkok a földet nézik
komoran mint aki nem érti
hogy került ide mit keres itt mikor lesz vége –
– csordulj haragos eső
csordulj végig letarolt koponyánkon
csordulj haragos eső
csordulj végig pofonokkal szántott arcunkon
csordulj haragos eső
csorogj le ványadt vállunkon
bordáktól csíkos mellkasunkon
gyámoltalan gerincünkön

csordulj haragos eső
áztasd nyöszörgő hasunkat
áztasd rajtunk a fagyos simogatású inget
sűrű éhségtől növesztett fájdalomainkat
szétmaszatolt emlékeinket
áztasd a ragadós álmokat az enyv-ízű alázatot –
hunyt szemű ég alatt megfullad a csönd
megfullad a zsvivaj
megfullad a lapuló tábor –
– csordulj, haragos eső!
villanj, villám!
ess! üss! dörögj! vágj! zúzz! szabadíts!

7

ALTATÓDAL RUDOLF HOESSNEK

Aludj, aludj, szép sasfiókom,
aludd csak az igazak álmát.
Baglyok vigyázzanak szemedre,
lelked csípjék szuronyos bolhák.
Csíjja, tente, csicsíjja.

Álmodj horogkeresztes álmot,
halálhörgés vájjon füledbe,
arcodra kifolyt szem csurogjon,
aludj, vitézem, csíjja, tente.
Csíjja, tente, csicsíjja.

Aludj, kis hős, kis Hoess, te kedves,
bűvöljön bátrak büszke álma.
Mások halála: lám, a pálma;
az alvilág tenéked áll ma.
Csíjja, tente, csicsíjja.

Aludj, liliomok lovagja,
szüzek, árvák, özvegyek öre.
Aludd csak az igazak álmát,
s ne ébredj föl soha belőle.
Csíjja, tente, csicsíjja.

HAJDAN eke nyomán hajoltunk a föld kitárt ölére,
pult mögött sűrögtünk, esztergapadnál hámoztunk acélt,
főkönyv égignyúló számoszlopait mászta meg szemünk,
gyermeket nemzettünk, sztrájkoltunk béremelésért,
gyülekezési jogért,
repülőgépről csodáltuk a bogárházú városokat,
szavaltunk, énekeltünk, sírtunk, verset írtunk,
gyaluval deszkát szelídítettünk, míg kezünk elvadult,
vertük az üllőt lihegő kalapáccsal, lovat csutakoltunk,
töltényt is gyártottunk, ha kellett, s nem tudtuk,
hogyan önmagunk ellen,
sorbaállottunk kenyérért, nem tudtuk,
hogyan az éhségnél is van borzalmasabb,
óvóhelyen tipródtunk, nem tudtuk,
hogyan a halálnál is van borzalmasabb,
halat árultunk gyűrött pénzért, élőfát öltünk,
hogyan mást melegítsen,
ruhát szőttünk lyukas könyökű kabátban,
képet festettünk éhomra, szombaton fröccsöt ittunk,
olykor elmentünk moziba, keresztelőre, temetésre –

még volt nevünk, hangunk, egünk, dalunk, kedvesünk,
reményünk nyugodt halálra –
de szétloccsant a világ, mint koponya
a puskatus alatt – –
itt megtanultuk: Jedem das seine! –
csíkos a ruhánk, csíkos a lelkünk –
itt megtanultuk: Liebe zum Vaterlande! –
szeresd a szögesdrótot, megvéd a betörőktől –
és megtanultuk: Sauberkeit! –
tartsd tisztán a szemétdombot, mert asztalod –
és megtanultuk: Pünktlichkeit! –
gyakoroljuk a pontos halált –
és megtanultuk: Gehorsamkeit! –
halj meg engedelmesen, hogy mennybe juss –
és megtanultuk: Wahrhaftigkeit! –
vadd be őszintén, hogy tetszik neked itt –
és megtanultuk: Fleiss! –
szívjuk szorgalmasan a ciánhidrogént –

és megtanultuk: Opfersinn! –
szegény, éhező véredeknek adj a combodból
egy kicsi húst –
és megtanultuk: Arbeit macht frei! –
– gyerünk, gyerünk, emeld, cipeld, izzadj, lihegj,
gyerünk, mozogni, ez még élet, egyetlen, súlyos,
ronda kegy,
gyerünk – los! – görnyedj, nyögj, jajgass,
üvölts, ha
mersz vagy üss, ha tudsz,
mert itt a fő a Tisztaság, Pontosság
s az, hogy Ne Hazudj,
s Áldozatkészség, Szorgalom,
Sok Szép Honpolgári Erény,
Engedelmesség, ó, csodás, és a szívekben lángoló
Honszeretet –
amíg lerogysz, tarkódról lesiklik a fény –
Es gibt nur einen Weg der Freiheit!!
és megszabadít egy golyó.

9

At nobis, Pax alma, veni spicamque teneto,
perfluat et pomis candidus ante sinus.

(Tibullus)

Nem szabadulsz
az üszkös napok kísértének
nem szabadulsz
hány halál halott int neked
nem szabadulsz
álmodban nyögsz kiáltozol
nem szabadulsz
soha e lidércnyomás alól
nem szabadulsz
lelkeden bűzös átok tesped
nem szabadulsz
nem feledhet elkínzott tested
nem szabadulsz
csupa csont-bőr emlékeidtől
nem szabadulsz
pokolban égett éveidtől

nem szabadulsz
beléd süttettek visszajárnak
nem szabadulsz
nem szabadulsz csak a halállal
nem szabadulsz
viaskodsz túnt kísértetekkel
nem szabadulsz
– de izzó vád vagy élő fegyver

Mennyi erő
pusztán az is hogy nem feledhetsz
mennyi erő
e gyönyörű új küzdelemhez
mennyi erő
hogy harcrakész vagy mindhalálig
mennyi erő
hogy nincs halál amely megállít
mennyi erő
hogy volt értelme jajnak kinnak
mennyi erő
álmodni hús-vér álmainkat

1960

HIMNUSZ A HOLNAPHOZ

Fantasztikus oratórium

ELSŐ RÉSZ

Prológus

KÓRUS

Füst

füst

füst

füst

füst festi feketére az eget

házak gyúlnak

gyárak gyúlnak

iskolák gyúlnak

emberek gyúlnak

füst festi feketére az eget

SZÁVALÓKÓRUS

Ki ismeri föl Sztálingrád utcáit?
Ki építi föl újra Guernicát?
Ki támasztja föl Lidice halottait?
Ki fizet meg Auschwitz kínjaiért?

KÓRUS

Füst
füst
füst
füst
füst festi feketére az eget

SZÁVALÓKÓRUS (NŐK)

Sírnak a magzatok, kik nem születhettek meg,
sírnak a csecsemők, akiket falhoz vertek –

KÓRUS

Füst
láng
füst
láng
az otthonunk ég
a békénk
hazánk!

SZÁVALÓKÓRUS

Ó, mennyi vér!
Vér lepi el az utakat,
vértől vöröslik az agyag
és vértől síkos a fatörzs,
ha füre dőlsz: szűz vérbe dőlsz,
orrodba ragad a szaga
és elmédbe a borzalom,
vértől csúszik az álmod, a
vér leghűbb társad utadon,
utadon, amely csupa rom,
csupa rom, csupa pusztulás,
csupa üszök és csupa csonk –
(fokozatosan halkul, aztán elhallgat)
csupa rom, csupa pusztulás,
csupa üszök és csupa csonk –

KÓRUS

Vér
füst
vér
láng

ó béke!

szép szabadság!

nézz ránk!

fiaidnak te adj erőt,

lebegő béke! szép remény!

hogy újjászülessék a Föld!

hogy szemünket fürdesse fény!

SZAVALÓKÓRUS (NŐK)

Anyák, akik fiat sirattok –

FÉRFIAK

Apák, akik fiat sirattok –

MIND

Mindenki, aki sirat valakit –

EGY NŐI HANG

– s ki ne siratna valakit? –

EGY FÉRFIHANG

– ki ne siratna valakit? –

MIND

tudjátok meg: erő a bánati is!

ERŐ A BÁNAT IS!

NŐK

A bánatot senki sem ölheti ki szívünkéből –

FÉRFIAK

senki sem ölheti ki szívünkéből az erőt!

KÓRUS

Erő a bánat is –

senki sem ölheti ki szívünkéből!

Erő a bánat is –

ne feledjetek semmit! Emlékezzetek!

Füst

füst

füst

füst

füst festi feketére az eget -----

Bevezető

(Lassan bejön a LÁNY)

FÉRFI BEMONDÓ

Itt jön a Lány. Egy lány a sok közül: olyan mint a többi. Nem szebb, nem csúnyább, nem bátrabb és nem féltékenyebb. Ő is remegve olvassa a harctéri

jelentéseket: ő is félt, ő is vár valakit – apját, bátyját, vőlegényét.

NŐI BEMONDÓ

Ez itt a lány. Úgy élt, mint a többi. Mikor megszületett, akkor tört ki a béke: hadirokkantak vonultak az utcákon, az első háború rokkantjai, hogy tovább harcoljanak – egy karéj kenyérért.

FÉRFI BEMONDÓ

Míntha egy karéj kenyérral – vagy egyáltalán akármivel – meg lehetne fizetni az elvesztett lábat, átlyukasztott tüdőt, levágott kezét.

NŐI BEMONDÓ

Így hát nem is fizették meg nekik semmivel.

FÉRFI BEMONDÓ

Ő (*a Lány felé fordul*) ekkor még kislány volt. Amikor nagylánnyá serdült, akkor történt, hogy tonnaszámra öntötték a tengerbe a búzát, kávé, kukoricát – egyesek. A többiek – többek – éhkoppon és reménységen éltek.

NŐI BEMONDÓ

Mikor őt először csókolták meg (*a Lány felé fordul*), Németországban könyvmáglyák gyúltak. Égett Marx és Thomas Mann, Heine és Malaparte, Nietzsche égette Engelseket és Knut Hamsun Ossietzkyt. Azt hitték, hogy a szellemet égetik el, pedig csak a papír égett.

FÉRFI BEMONDÓ

Amikor őt (*a Lány felé fordul*) elhagyta első örök! – szerelme, Spanyolországban partra szállott Franco, Hitler és Mussolini adta szárnyon. Ez volt a főpróba, a közelgő tragédia főpróbája.

NŐI BEMONDÓ

És rohantak az események. Az első szerelmet elfeledtette vele (*a Lány felé fordul*) a második; a spanyolországi szörnyűségeket pedig Ausztria, Csehszlovákia, Kína, Lengyelország sorsa.

FÉRFI BEMONDÓ

A második világháború.

NŐI BEMONDÓ

És ez történt itt is, a Lánnyal is, ami a legtöbb ilyen helyen: az eljegyzés estéje egyben búcsúeste is volt.

FÉRFI BEMONDÓ

S most íme, itt a Lány. Egy Lány a sok közül:
olyan, mint a többi. Nem szebb, nem csúnyább,
nem gyávább, nem bátrabb. És nem szerencsésebb.

NŐI BEMONDÓ

S az történt vele is, ami sok-sok egyszerű emberrel
megtörténik nehéz időkben: nagy hőssé válnak.

FÉRFI BEMONDÓ

Mert nehéz időkben hősiesség véghezvinni olyan
dolgokat is, amelyek máskor természetesek.

NŐI BEMONDÓ

Nehéz időkben hősiesség embernek megmaradni.

A búcsú

FÉRFI

Kedvesem.

LÁNY

Még tizenkét óra az élet.

ANYA

Ne gondoljatok erre.

LÁNY

Hideg van künn. És sötétség. És villognak a csilla-
gok, úgy villognak, mint –

FÉRFI

Mint a szuronyok hegye.

ANYA

Mint a harmat! Nyáron, hajnalban, pirkadatkor,
amikor legelőször csillan meg a napban... a nap-
ban...

FÉRFI

Mint a szuronyok hegye.

LÁNY

Még tizenkét óra az élet.

APA *(belép két mankóval, fekete ruhában, amelyben
eltemették; a mellén kitüntetések. A Férfihoz)*

Hozzád jöttem, fiam.

ANYA

Ó – ó – istenem –

LÁNY

Apám!

APA *(a férfihoz)*

Hozzád jöttem, fiam. Hogy megtanítsalak meg-
halni.

FÉRFI

Apa – apám –

APA

Meghalni is tanulni kell. Értelmesen meghalni sokkal nehezebb, mint értelmesen élni.

FÉRFI

De a kettő összefügg.

APA

Vigyázz: gyűlölöd a háborút – de a háború is gyűlöl téged. Erősebbnek kell lenned, mint ő.

ANYA (*hangtalanul sír*)

LÁNY

Apám – a te halálod –

APA

Az én halálom ostoba volt! Az életem is ostoba volt! Ostoba volt! (*A Férfihoz*) Téged figyelmeztetek: vigyázz! Bosszulj meg! Újra élni már nem tudok. De meg tudok halni újra: benned. Vigyázz, mert nem magadban halsz meg. Nemcsak te halsz meg: mi mindnyájan meghalunk benned. Felelős vagy! Felelős vagy az értelmes halálunkért!

LÁNY

Értem, apám.

APA

Láss mindent és semmit ne feledj! Légy tanú! (*A Lányhoz*) És te – te légy az ő tanúja! (*Lassan kimegy*).

ANYA

Fiam... lányom... szülés helyett... ölni tanulok... (*Lassan kimegy az Apa után*).

LÁNY

Ölni is megtanulunk, ha muszáj.

FÉRFI (*kiáltva*)

Muszáj! (*a Lányhoz*) Tanúm leszel?

LÁNY

Tanúd leszek.

FÉRFI

Vigyázz. Tudod, hogy *ők* nem akarnak... nem akarnak tanút.

LÁNY

Tudom.

FÉRFI

Keresni fogsz?

LÁNY

Keresni foglak.

FÉRFI

Hol?

LÁNY

Minden friss sírt végigkutatok érted. Európa minden friss sírját –

FÉRFI

Nem elég.

LÁNY

Keresni foglak minden szögesdrót mögött. Minden rombadőlt ház alatt.

FÉRFI

Nem elég!

LÁNY

A lövészárkokban. Az óvóhelyeken. Minden börtöncellában. A tenger fenekén. Minden gázkamrában. A krematóriumok füstjében. Az utolsó letaposott fűszálban. Minden sikolyban. Minden halálban!

FÉRFI

És látni fogsz.

LÁNY

És látni foglak. Mindent látni fogok!

FÉRFI

És semmit nem feledsz.

LÁNY

Semmit sem feledek!

FÉRFI

Tanúja leszel azoknak, akik nyomtalanul elégnek! Azoknak, akiknek ellensége minden felhő, minden porszem, minden kavics! Akikre rászabadították a fölbomló anyagot! Akik évekig, évtizedekig haldokolnak, és haladokolva születnek a fiaik, a fiaik fiaik és az ő fiaik! Tanúja leszel a haldokló nemzedékeknek! Tanúja leszel Hirosimának!

LÁNY

Tanúja leszek.

A találkozás

(Bejön a Férfi, tépetten, görnyedten, ősz halántékkal; megáll a szín közepén. – A jelenet végéig – a Lány beléptéig – néma)

FÉRFI (*mozdulatlanul áll*)

BÍRÓ (*talárban, fején főveggel; bejön, szólanul odamegy a Férfihoz, és nyakába akaszt egy táblácskát, amelyen ez a fölirat áll:*

GYÚJTÓGATÓ –; aztán megáll oldalt)

PAP (*feketében; bejön; ugyanaz a játék; a tábla felirata: ISTENTAGADÓ*)

EGY ÚR (*frakkban, cilinderben; a Férfihoz lép, és nagy ötágú vörös csillagot tűz a mellére)*

SS-LEGÉNY (*hatágú sárga csillagot tűz a férfi mellére)*

HADBÍRÓ (*tiszti egyenruhában; HAZAARULÓ föliratú táblát akaszt a Férfi nyakába, aztán megáll mellette. A többiek oldalt, félkörben. A Hadbíró a Férfira, majd sorban a többiekre néz*)

BÍRÓ (*mikor a Hadbíró rápillant, fölmutat egy halálfejes táblácskát. Ugyanez a játék a többiekkel is; végül a Hadbíró is halált “mond”*).

(A szín most elsötétül, s néhány pillanat múlva ismét megvilágosodik. Mindenki eltűnt, csupán a férfi maradt ott; a földön fekszik)

LÁNY (*bejön, lassan a férfihoz megy, halkan szólítja*)

Kedvesem.

(Csönd)

Kedvesem!

(Szünet. Aztán)

A FÉRFI HANGJA (*kívülről*)

Kedvesem!

(Belép a férfi, fiatalon, ahogy legelőször láttuk. Odamegy a halotthoz, lezárja a szemét, aztán kézen fogja a Lányt, és lassan elindul vele.)

MÁSODIK RÉSZ

Hajnalodik.

Szeretem meglesni a hajnalt. Amolyan hatodik érzék működik bennem, amíg alszom: mint valami antenna, amely fölfogja az anyag üzenetét. Közelebb kerül hozzám a Föld, és közelebb kerülnek az égitestek. Elhelyezkedem a világban; elhelyezkedem az anyag megjelenési formái között; szolidaritást vállalok velük. Hajnalonként érzem, amint átfordul a Föld, hogy odatartsen a Nap elé, hogy fölmutasson – mit tudom én, talán hogy dicsekedjék velem.

Szeretem meglesni a hajnalt; szeretek fölébredni ilyenkor, hogy rajtakapjam azt a bizonyos hatodik érzéket; tudni, hogy utazom – *utazom* a Nap felé, három milliárd útitárssal. Szeretem a hajnalt.

Egy barátom mondta: a földi világ kicsinyített mása lett önmagának. Ez bizonyára azt jelenti, hogy nagy dolgok történnek a Földön. Az ember kicsinek érzi magát a nagyság árnyékában – a nagyságában, melyet létrehoz. Ha szabad így mondanom: az ember felülről néz le önmagára.

Bevezető

(Lassan bejön a Férfi)

NŐI BEMONDÓ

Itt jön a Férfi. Egy férfi a sok közül: nem erősebb és nem gyöngébb, nem hősebb és nem gyávább.

FÉRFI BEMONDÓ

Egy férfi, aki eddig egyre csak azt tanulta, hogyan kell *túlélni*, s aki végre eljutott oda, hogy *élni* is megtanulhat.

NŐI BEMONDÓ

Megtanult *túlélni*, és nem feledi soha, hogy ebbe a tanulásba mennyien behaltak.

FÉRFI BEMONDÓ

Egy férfi, aki eljutott oda, hogy *élni* is megtanulhat. Aki tud *élni*, s ez azt jelenti: tud építeni. Aki hétköznapiok fáradtságos munkájával rakja egymásra egy új világ tégláit – sokadmagával, hiszen ő csak egy a sok közül. Így születnek szürke hétköznapiokon új lakóházak, új gyárak, új városok; vad folyók megszelídülnek, és szolgálják az embert; hegyek tűnnek el az ember útjából, és mocsarak helyét búzamezők foglalják el. Így épült, szürke hétköznapiok fáradtságos munkájával, az úrhajó, amely felröpítette és visszahozta Gagarint.

NŐI BEMONDÓ

A hétköznapiok szülnek hősokeket és teremnek hőstetteket: mert az építés hétköznapijai. Hősokek, hőstettek ezerszámra: a hősiesség társadalmi jelenségé válik.

FÉRFI BEMONDÓ

Íme, itt a férfi: egy férfi a sok közül – úgy is mondhatnám: egy hős a sok közül. De nem mondom így, mert megsértődik: nem tartja magát hősnak – hiszen ő is azt mondja: olyan, mint a többi. A hősiesség már-már észre sem vevődik – de ez nem jelenti azt, hogy nincs is.

NŐI BEMONDÓ

Egy a sokak közül, akik tudják, hogy – Fidel Castro szavaival – a jövőnkért csak gyermekeinknek vagyunk felelősek. És tudják, hogy ez milyen nagy felelősség.

FÉRFI BEMONDÓ

Íme, itt a férfi. Egy a sok közül; olyan, mint a többi: nem erősebb és nem gyöngébb, nem hősebb és nem gyávább.

NŐI BEMONDÓ

Egy a sok közül – és egy a sokkal. Ebben rejlik az ereje.

Újjászületés

LÁNY *(csöndesen mosolyog)*

Még hat hónap.

FÉRFI

Lány lesz.

LÁNY

Fiú lesz. Alig várom.

FÉRFI

Nem félsz?

LÁNY

Várom, nem érted? Alig várom.

FÉRFI

Kíváncsi vagyok, milyen leszel. Újjá fogsz születni.

LÁNY *(szórakozottan)*

Miből gondolod?

FÉRFI

Valahol azt olvastam, hogy csak azt a dolgot ismered meg valójában, amelyet képes vagy létrehozni te magad is, amelyet te magad is létrehozol. Azaz a megismerés nem pusztán szemlélődés és spekuláció, hanem cselekvő folyamat. Nagyon banálisan hang-

zik, de bizonyára igaz, hogy az életet is akkor ismered meg valójában, ha életet hozol létre. Ezért mondom, hogy újjászületsz. Irigyellek.

LÁNY

Újjászületek. *(Szilajon)* Újjászületek! És újjászületik a világ! Más lesz a kenyér és más lesz a víz és más lesz a fény és újjászületnek a szavak és más lesz a magasság és más lesz a csók – minden igazabb lesz! Minden igazabb lesz! Igazabb és szebb!

FÉRFI

A világot is úgy ismerjük meg igazán, hogy újjáteremtjük – és közben újjászületünk mi is! Igen, valahogy így olvastam: megismerni annyi, mint együtt születni a megismerés tárgyával; a megismerés – co-naissance – egyben újjászületés – renaissance – is.

(Szünet)

(Bejön az APA és az ANYA. Egy ideig csönd, aztán)

APA *(a Férfihez)*

Akkor, emlékszem, fiam, *akkor* azért jöttem, hogy megtanítsalak meghalni – de azt hiszem, élni tanítottalak.

FÉRFI

Én is azt hiszem, apám.

APA

Értelmesen élni! Értelmesen élni! Te ezt már jobban tudod.

LÁNY

Ne sírj, anya. Látod, szülni is megtanulunk. Szülni és születni – újjászületni.

APA *(a Lányhoz)*

És megtanítod majd a fiadat –

FÉRFI

– a lányomat!

APA

– az unokámat is.

ANYA

Csak erre... csak erre tanítsd...

LÁNY

Még hat hónap *(rámosolyog a férfirra)* – az életig!

(Apa, Anya lassan el. Csönd. Aztán)

Kubai közjáték

(Csöngetnek. A férfi hátramegy, s rövidesen visszatér egy újsággal)

FÉRFI

Az újságot hozták. *(Olvassa, fölnevet)*

LÁNY

Van valami érdekes?

FÉRFI

Államosítanak Kubában. Népünnepély! Havannában egy téren fölravataloztak huszonhat koporsót – huszonhat amerikai céget ebrudaltak ki –, és odajártak a gyászoló kubaiak, és érzékeny búcsút vettek... Népünnepély! Képzeld csak el, mondjuk...

(A szín hirtelen elsötétül, majd fokozatosan megvilágosodik. – Tér közepén hatalmas ravatal, rajta hatalmas koporsó, elborítják szalagos koszorúk, virágok; a ravatalon rengeteg gyertya ég. – Tömeg. Sokan komikus jelmezben, álarccal.)

FAGYLALTÁRUS

Fagylaltot tessék!

Finom ananászfagylaltot!

Ananászfagylalt, pisztáciafagylalt, datolyafagylalt, banánfagylalt, fügefagylalt! Aldozatok fagylaltot a megboldogult emlékének!

VIRÁGÁRUSLÁNY

Virágok! Egzotikus virágok! Trópusi virágok! Orchideával kísérd utolsó útjára a megboldogult! Orchidea, magnólia, havannai dohányvirág, keserűmandulavirág, szekfűszegvirág!

KISFIÚ *(a koszorúk szalagjáról olvassa)*

Itt nyugszik a Tőke. Legyen az álma végtelen.

Ki szívja el immár szivarjainkat? – A vigasztalhatatlan dohánygyáriak.

A semmiből így lesz a semmi. – Egy gyászoló filozófus.

A cukornád

– szeressétek

sír a szélben:

kisangyalkák,

patrónusa

tartsátok meg,

elhunyott

kerubok. –

– Egy zokogó lelkű költő.

SZAKÁLLAS KATONA *(jön, kezében puska, megáll a ravatal mellett)*

KISFIÚ

Te mit csinálsz itt?

KATONA

Én szolgáltatom majd a sortüzet.

GYERMEKKAR *(bevonul. A gyermekek fehér ruhácskákban, angyalszárnyal; a karnagy őszhajú, pápaszemes, bajuszos angyal, fehér lepedői – tógát – visel. A kórus megáll a ravatal előtt és énekl)*

Megnyílt –

Megnyílt a mennyek kapuja,

a mennyek kapuja,

a mennyeké –

ó, fá-

ó, fáradt vándor, lépj be rajt,

ó, vándor, lépj be rajt

az Úr elé –

hol vol-

hol voltál eddig, hű fiam

hol voltál, hű fiam,

ó, hű fiam –

most te –

most temettettem el magam,

temettettem magam,

sajátmagam –

Requiiiiiescaaaat in paaaace!

PAP *(hosszú, félig fehér, félig fekete reverendában, fölötte zöld karinggel, melyre pipacsok vannak pingálva; a ravatal mellett föllép egy boroshordóra) Gyászoló feleim! (A beszéd közben többször elcsuklik a hangja; néha röviden és szakértelemmel föl-zokog)*

Gyászoló feleim! Utolsó útjára kísérjük, im, a megboldogultat. Elhunyt a nagy férfiú, akit kismiztünk jogos tulajdonunkból! Szálljunk magunkba, és vizsgáljuk meg; helyesen cselekedtünk-e.

HANG A TÖMEGBŐL

De még mennyire!

PAP *feléje fordul)*

Mennyei hang szólott belőled, gyászoló testvérem.

(A koporsóhoz fordul) Itt alszik békén, csöndesen

ő, a kedves halott. Meghalt, mert szeretett. Meghalt,

mert szeretett! Szeretett enni, szeretett inni, szeretett jól élni. Szerette, hogy mások dolgozzanak helyette. Szerette a szépet; annyira szerette, hogy másnak nem is hagyott belőle... És most... meghalt... mert... szeretett...

GYERMEKKAR

Requiescaat in pa-, in pa-, inpaace!

KATONA *(lő egyet a puskájából)*

(A rezesbanda gyászindulóba kezd. Hirtelen megszólal egy harsona; a gyászinduló félbeszakad.)

GÁBRIEL ARKANGYAL *(fölkapaszkodik a hordóra. Hosszú, fehér inget visel, a vállán libaszárny. Háromszor megfújja a harsonát.)*

(A koporsó födele fölemelkedik – virágok, koszorúk hullnak –, s föltápáskodik egy kövér alak: fején óriási cilinder, orrán hatalmas napszemüveg, szájában húszcentis szivar; frakkjának szárnyai hosszan lelógnak a ravatalról kétoldalt; kezében égő gyertya.)

A MEGBOLDOGULT

How do you do! What's the matter?

GÁBRIEL ARKANGYAL

Elérkezett a nagy nap, ó, tisztelt halott. Az ítélet napja, ó, tisztelt halott. The day of doom, oh, dead Sir. A harag napja, mint mondják, ó, tisztelt halott. Bocsánat az alkalmatlankodásért.

GYERMEKKAR *(belevág a Dies irae-be)*

Judex ergo cum sedebit,
Quidquid latet adparebit,
Nil inultum remanebit.

A MEGBOLDOGULT *(a gyertyáról rágyújt a szivarra)*

Oh, yeah! Na és?

GYERMEKKAR

Quid sum mister tunc dicturus?

A MEGBOLDOGULT

Kwid szám májzör tánk diktörösz?

GYERMEKKAR

Quem patronom rogaturus?

Cum vix justus sit securus.

(Gábel megfújja a harsonát, a tömeg megragadja a megboldogultat, és földobja a levegőbe, egyszer, kétszer, háromszor – harmadszor nem esik vissza.)

Az utópiák kora lassan lejár, mert az utópiák testet öltének. Ma már nem nehéz elképzelni a holnapot – a kommunizmust, amely eljön, oly szükség-szerűen és föltartóztathatatlanul, mint ahogy a fű kihajt tavasszal. Amikor eltűnik majd a különbség fizikai és szellemi munka között; amikor olyan óriási energiatartalékok fognak rendelkezésre állni, hogy a létfenntartás úgyszólván semmibe sem kerül: akkor lesz ideje az emberiségnek, hogy megkeresse és megtalálja a dolgok végső értelmét, a rendet kívül-belül; hogy föltárja a Föld minden titkát, ha már nincs földhöz kötve; hogy elinduljon a végtelenség és önmaga föltérképezésére.

Himnusz a békéhez

KÓRUS

Csöppentett méz aranya vagy,
a friss tej, friss fű illata,
szűz fény, szemet simogató,
szűz mosoly, szívet enyhítő,
te, öröm örök sugara!

SZAVALÓKÓRUS

Hidegben tűz és hűvösség melegben,
harcban megfáradtaknak pihentető varázs,
gondban bővelkedőknek te vagy megújulás,
csüggedés ellen gyógyír, szilárd szó kétely ellen –

KÓRUS

Mosolyából gyermekeknek
zúgásából vad vizeknek,
zsongásából halk egeknek
te szólsz –
erejében viharoknak,
viharában a csókoknak,
csókjaiban sugaraknak
te élsz

SZAVALÓKÓRUS (FÉRFIAK)

Szavad golyók süvítése nyomta el
szíved szuronyok marcangolták
te megmaradtál
szemed torkolattüzek vakították
gáz kés kötél korbács lázadt ellened
te megmaradtál

SZAVALÓKÓRUS (NŐK)

Te adsz értelmet a munkának,
a pihenésnek,
a te szavadra mozdulnak a gépek
s dologhoz látnak fürgén, engedelmesen,
a te hevedtől aszik el a bánat,
te nyitod meg a magasságot,
te csillogsz tárnák higgadt érceiben –

KÓRUS

Nélküled fénytelen a fény
nélküled fullasztó az árnyék
nélküled a szavak fölsebzik az ajkat
nélküled önmagát emészti el az öröm
nélküled halva születik a mozdulat –

Ó, te vezérelj,
te vezérelj
a holnap biztos útjaira –

a te neved
az újjászülető föld
első szava – – –